

Samenvatting in het Nederlands

Timmer, Dick. 2021. "[Thresholds and Limits in Theories of Distributive Justice.](#)" *Quaestiones Infinitae*, 133 (dissertation).

In augustus 2020 werd Amazon CEO Jeff Bezos de eerste persoon in de geschiedenis met een vermogen van meer dan \$200 miljard. In datzelfde jaar groeide het vermogen van de rijkste 500 mensen op aarde met \$1.8 biljoen tot \$7.6 biljoen (1 biljoen = 1000 miljard). Om iets van grip te krijgen op deze cijfers: \$200 miljard is meer geld dan jij zou hebben wanneer je \$250.000 per dag had verdiend sinds de dag dat Jezus geboren werd. Tegelijkertijd leefden volgens de Wereldbank in 2015 ongeveer 689 miljoen mensen in extreme armoede. Dat aantal kan door de coronacrisis, regionale conflicten en klimaatverandering de komende jaren volgens de Wereldbank met wel 150 miljoen mensen stijgen.

Deze cijfers vragen om actie. Maar ze vragen ook om reflectie – bijvoorbeeld op het feit dat extreme rijkdom en extreme armoede naast elkaar bestaan. Een van de doelen van politieke filosofie is om die reflectie te bieden. Dat armoede een moreel probleem is, is iets dat door veel mensen onderschreven wordt. Maar zou rijkdom ook een moreel probleem kunnen zijn? Hebben de superrijken specifieke plichten om de wereld rechtvaardiger te maken, bijvoorbeeld door zich in te zetten om armoede te bestrijden? En wat is de rol van overheden en het bedrijfsleven in het voorkomen van armoede en – misschien ook wel – het voorkomen van extreme rijkdom?

Om antwoord te geven op deze vragen moeten we weten wat een rechtvaardige verdeling van rijkdom en andere schaarse middelen precies vereist. Dit proefschrift vertrekt vanuit de overtuiging dat het concept van een *grens* daarin cruciaal is. Dat kan bijvoorbeeld een armoedegrens zijn waaronder mensen niet genoeg hebben om in hun

basale behoeften te voorzien of een rijkdomsgrens waarboven ze meer geld hebben dan moreel te rechtvaardigen is. In dit proefschrift focus ik daarom op de rol die grenzen spelen in het beschrijven van hoe een rechtvaardige verdeling van schaarse middelen eruitziet.

Dergelijke grenzen spelen een prominente rol in het politiek-filosofische debat over ‘verdelende rechtvaardigheid’, waar het vraagstuk naar hoe schaarse middelen moeten worden verdeeld ook toe behoort. Toch is er ondanks die prominente rol tot dusver weinig filosofisch onderzoek gedaan naar wat zo’n grens precies is. In dit proefschrift ontwikkel ik daarom een algemene theorie over grenzen in theorieën van verdelende rechtvaardigheid. Zo probeer ik licht te werpen op de vraag hoe we vanuit het oogpunt van rechtvaardigheid kunnen en moeten nadenken over extreme rijkdom en extreme armoede.

Een filosofisch onderzoek naar grenzen in theorieën van verdelende rechtvaardigheid is om drie redenen waardevol. Allereerst laat het zien welke rol grenzen precies spelen in dergelijke theorieën. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor kruisbestuivingen tussen verschillende debatten over grenzen in verdelende rechtvaardigheid. Voorstanders van een armoedegrens staan bijvoorbeeld voor een vergelijkbare uitdaging als voorstanders van een rijkdomsgrens in het verdedigen waarom hun grens niet iets lager of iets hoger zou moeten zijn. Tenslotte laat dit onderzoek zien welke vraagstukken en mogelijkheden tot dusver zijn blijven liggen in het politiek-filosofische debat over grenzen in theorieën van verdelende rechtvaardigheid.

De inhoudelijke hoofdstukken van dit proefschrift, hoofdstukken 2-6, bestaan uit vijf verschillende artikelen. In het tweede hoofdstuk, getiteld ‘Thresholds in Distributive Justice’, laat ik zien hoe we in abstracte termen kunnen nadenken over de rol die het concept van een ‘grens’ speelt in het verdedigen van bijvoorbeeld een armoedegrens of rijkdomsgrens. Ik argumenteer dat zo’n grens uit drie bouwstenen

bestaat, namelijk de hoogte van die grens, of die grens instrumenteel of intrinsiek waardevol is, en hoe schaarse middelen boven en onder de grens verdeeld moeten worden. Met deze drie bouwstenen kan elke mogelijke functie van een grens in een theorie van verdelende rechtvaardigheid worden beschreven. Aan de hand van deze analyse argumenteer ik dat een bekend bezwaar tegen grenzen, namelijk dat theorieën die gebruikmaken van grenzen altijd voorrang geven aan het zorgen dat zoveel mogelijk mensen boven of juist onder de grens uitkomen, berust op een misverstand. Hoewel veel van zulke theorieën inderdaad stellen dat er tenminste één reden is om dit waardevol te vinden, hoeven die theorieën niet te zeggen dat dit de *enige* of *belangrijkste* reden is. Daarnaast argumenteer ik dat het veelgehoorde bezwaar tegen de zogenaamde willekeurigheid van de hoogte van grenzen – bijvoorbeeld een armoedegrens of rijkdomsgrens – geen reden is om theorieën die gebruikmaken van grenzen te verwerpen. In plaats van ons af te vragen of de hoogte van een grens arbitrair is, kunnen we ons beter afvragen of we goede redenen hebben om zo'n grens te verdedigen zelfs wanneer de ideale hoogte ervan niet exact te bepalen is.

In het derde hoofdstuk, getiteld 'Justice, Thresholds, and the Three Claims of Sufficiency', bespreek ik een theorie van verdelende rechtvaardigheid die 'sufficiëntarisme' wordt genoemd. Deze theorie zegt dat een rechtvaardige verdeling van schaarse middelen vereist dat iedereen tenminste een minimale hoeveelheid van die middelen heeft. Zowel in het publieke debat als in de politieke filosofie is sufficiëntarisme een veelbesproken en vaak verdedigde theorie. In de politieke filosofie wordt sufficiëntarisme vaak gedefinieerd als het idee dat het belangrijk is dat iedereen genoeg heeft en dat wanneer dat zo is ongelijkheid minder of zelfs niets uitmaakt. Maar deze definitie heeft twee problemen: het maakt onvoldoende duidelijk waarin

sufficiëntarisme precies overeenkomt met en verschilt van alternatieve theorieën van verdelende rechtvaardigheid en het maakt sufficiëntarisme kwetsbaar voor veelgehoorde bezwaren. Ik argumenteer daarom dat deze theorie beter anders kan worden gedefinieerd, namelijk aan de hand van wat ik de drie claims van sufficiëntarisme noem. Sufficiëntarisme zegt dan dat in de verdeling van schaarse middelen voorrang moet worden gegeven aan mensen beneden een bepaalde grens, bijvoorbeeld een armoedegrens of een andere levensstandaard.

Deze definitie helpt sufficiëntarisme beter te vergelijken en contrasteren met andere theorieën van verdelende rechtvaardigheid. Belangrijker nog, het laat zien hoe verschillende veelgehoorde bezwaren tegen sufficiëntarisme kunnen worden weerlegd. Veel van die bezwaren zeggen bijvoorbeeld op een of andere manier dat sufficiëntarisme het belang van voorrang geven aan mensen beneden de grens overdrijft. Maar als we goed kijken, gaat dit bezwaar over de specifieke nadruk die sufficiëntarisme legt op ‘voorrang geven’ en níet zozeer op het accepteren van een minimale grens. Omdat ook veel alternatieven voor sufficiëntarisme voorrang geven aan sommige mensen in plaats van anderen, zelfs wanneer zij geen gebruikmaken van grenzen, zijn ook die alternatieve theorieën kwetsbaar voor dergelijke bezwaren. Interessant genoeg wordt in de literatuur vaak alleen sufficiëntarisme als kwetsbaar bestempeld. Door te leren van hoe alternatieve theorieën niet vatbaar lijken voor kritiek op het geven van voorrang aan sommige mensen in plaats van anderen, probeer ik sufficiëntarisme zo sterk mogelijk te maken.

De overige drie inhoudelijke hoofdstukken van dit proefschrift gaan over ‘limitarisme’ en de vraag of mensen teveel rijkdom kunnen bezitten. Volgens limitarisme hebben mensen teveel rijkdom wanneer zij een bepaalde rijkdomsgrens overstijgen. Rijkdom boven dat punt zou

bijvoorbeeld herverdeeld kunnen worden om politieke en sociale gelijkheid te beschermen en om anderen in hun urgente behoeften naar schaarse middelen te voorzien.

In het vierde hoofdstuk, getiteld ‘Limitarianism: Pattern, Principle, or Presumption?’, laat ik zien wat voor soort theorie van verdelende rechtvaardigheid limitarisme precies is. Dit is belangrijk omdat het voor de onderbouwing van een rijkdomsgrens veel uitmaakt waarom we deze precies zouden accepteren. Ik argumenteer dat limitarisme in ieder geval niet overtuigend is als theorie over hoe rijkdom in een ideale samenleving verdeeld zou moeten worden. Maar op twee andere manieren is limitarisme wél overtuigend. Ten eerste kan limitarisme worden gezien als een principe dat onder bepaalde omstandigheden specifiek maakt wat meer fundamentele, abstracte morele principes vereisen. Limitarisme zegt dan dat onder die specifieke omstandigheden er een grens of maximum aan individuele rijkdom moet komen, bijvoorbeeld wanneer miljoenen mensen in extreme armoede leven terwijl enkele miljardairs hun rijkdom zien vermenigvuldigen. Ik argumenteer bijvoorbeeld dat veel morele principes de huidige ongelijke verdeling van rijkdom problematisch vinden, en dat daarom die principes een rijkdomsgrens kunnen ondersteunen.

Daarnaast kan limitarisme worden verdedigd als een voorzorgsprincipe dat rijkdom verdeelt op een manier die het meest waarschijnlijk rechtvaardig is. Soms weten we niet precies hoeveel mensen moreel gezien verdienen te bezitten, bijvoorbeeld omdat we niet precies weten hoe getalenteerd zij zijn, hoe hard ze werken, welke tegenslagen ze hebben gekend, of door hoeveel toeval ze hun vermogen hebben vergaard. In die gevallen is de verdeling van rijkdom die het meest waarschijnlijk rechtvaardig is er een is waarin mensen niet meer hebben dan een bepaalde maximumgrens. De kans dat zo’n limiet tot een onrechtvaardige verdeling van rijkdom leidt, is kleiner dan de kans

dat zo'n rijkdomsgrens een rechtvaardige verdeling bewerkstelligt. Dit argument kan dus worden gebruikt om limitarisme te verdedigen.

In het vijfde hoofdstuk, getiteld 'How Much Is Too Much? Political Equality, Urgent Needs, and the Fully Flourishing Life', ga ik dieper in op de specifieke vorm van limitarisme die Ingrid Robeyns verdedigt. Zij argumenteert dat mensen niet meer rijkdom zouden moeten hebben dan nodig is om een florerend leven te kunnen leiden. Dit is omdat extreme rijkdom een gevaar vormt voor politieke gelijkheid en omdat het herverdelen van die rijkdom het mogelijk maakt andere mensen in hun urgente behoeften te voorzien. Maar de vraag is waarom nu juist de grens waarboven mensen een florerend leven kunnen leiden de relevante rijkdomsgrens is. Wellicht dat een andere rijkdomsgrens beter politieke gelijkheid garandeert en/of mensen in hun urgente behoeften kan voorzien. In antwoord hierop argumenteer ik dat het sterkste argument voor limitarisme zegt dat een rijkdomsgrens op twee verschillende gronden gerechtvaardigd moet worden. De eerste is dat deze rijkdomsgrens belangrijke waarden zoals politieke gelijkheid en het beschermen van de belangen van de minstbedeelden bevordert. De tweede is dat deze rijkdomsgrens kan rekenen op politieke en maatschappelijke steun, bijvoorbeeld omdat deze resoneert met hoe in het publieke debat over de waarde van rijkdom gedacht wordt. Soms duwen deze twee gronden in tegengestelde richting. Zo kan een politieke en maatschappelijk acceptabele rijkdomsgrens hoger of lager zijn dan de rijkdomsgrens die de relevante waarden het meest bevordert. Maar het is juist de combinatie van deze twee gronden die limitarisme in potentie een belangrijke theorie maakt over hoe rijkdom rechtvaardig verdeeld kan worden.

In het zesde hoofdstuk, getiteld 'Defending the Democratic Argument for Limitarianism: A Reply to Volacu and Dumitru', reageer ik op twee bezwaren tegen limitarisme die zijn opgeworpen door

Alexandru Volacu en Adelin Costin Dumitru. Het eerste bezwaar is dat een rijkdomsgrens een inefficiënte manier is om belangrijke waarden, zoals het bestrijden van armoede of het beschermen van politieke gelijkheid, te bevorderen. Dit is omdat mensen geen financiële prikkel hebben om nog langer productief te zijn op het moment dat ze die rijkdomsgrens overschrijden. Misschien zouden we daarom zonder rijkdomsgrens wel veel méér mensen in hun urgente behoeften kunnen voorzien. Het tweede bezwaar is dat een rijkdomsgrens niet effectief is omdat de waarden die deze probeert te beschermen ook mét zo'n rijkdomsgrens ondermijnd kunnen worden. Als antwoord op deze twee bezwaren argumenteer ik dat voorstanders van limitarisme uit verschillende meer specifieke voorstellen voor een rijkdomsgrens kunnen kiezen. Die specifieke voorstellen kunnen bezwaren over efficiëntie en effectiviteit meewegen. Daarnaast argumenteer ik dat een rijkdomsgrens altijd een specifiek onderdeel is van een cluster aan principes en maatregelen en dus in combinatie met andere voorstellen moet worden verdedigd.

Mijn hoop is dat deze hoofdstukken gezamenlijk bijdragen aan de filosofische reflectie op extreme armoede, extreme rijkdom, en andere vraagstukken over verdelende rechtvaardigheid waarin grenzen een prominente rol spelen.